

Seuraavaa aaltoa
odotellessa?

Kapinasta tuli salonkikelpoista

Ranskalaisen sarjakuvan uusi aalto ei ole enää uutta.
Nyt sille jaetaan palkintoja ja näyttelypinta-alaa.

TEKSTI **VILLE HÄNNINEN** • KUVAT **THOMAS ALAIN HENRY**, LA CITÉ INTERNATIONALE DE LA BANDE DESSINÉE ET DE L'IMAGE, FESTIVAL INTERNATIONAL DE LA BANDE DESSINÉE D'ANGOULÊME

Vaihtoehtosarjakuva on
nyt koko kansan huvia.

Ranskankielinen sarjakuva on tullut tienristeykseen. Perinpohjainen murros tapahtui jo 1990-luvulla, mutta uusia järjestyksiä ei ole vielä edes näköpiirissä.

Sarjakuvan uudistuminen 1990-luvun puolivälissä tapahtui kuten aina: pienkustantamojen ja nuorten piirtäjien kautta. L'Association-kustantamo toi muassa sarjakuvaromaanit ja uudenlaisen graafisen ajattelun sekä kokonaisen sukupolven (mm. Lewis Trondheim, David B., Joann Sfar) uusia, oivaltavia piirtäjiä. Myöhemmin Frémokiksi yhdistyneet kustantamot Amok ja Fréon korostivat kuvataiteellisempaa ja vähemmän kertomuksellista näkökulmaa sarjakuvaan.

Vallankumous oli perinpohjainen ja ulottui muuallekin kuin kokeelliseen ja uudistavaan sarjakuvaan. Jäljet näkyivät yhtä lailla valtavirtasarjakuvassa, Christophe Blainin ja Lewis

Trondheimin kaltaisten perinteisten lajien uudistajien myötä.

Aivan viime vuosiin asti 1990-luvun murros ei ole tunnustettu virallisesti. Siitä on kirjoitettu runsaasti ja kustannusalan muutokset on tiedostettu alalla hyvin, mutta 1990-luvun tapahtumat eivät vielä 2000-luvun puolivälissä näkyneet Angoulêmen sarjakuvafestivaalin grand prix -palkinnoissa tai ohjelmistossa ansaitulla painolla.

Nyt on toisin. On tultu tilanteeseen, jossa 1990-luvun nuoret ovat saavuttaneet kultaisen keski-ian. Heistä itsestään on tullut establistmentia, jollei taloudellisen menestyksen niin arvostuksen kautta. Lewis Trondheim sai Angoulêmen festivaalin arvostetun grand prix -palkinnon vuonna 2006. Marjane Satrapin *Persepolis* (L'Association, neljänä osana 2000–03 ja yhtenä jatkaleenä 2007) on yltänyt kansainväliseen miljoonamyyntiin, ja sen pohjalta on tehty ▶

FABRICE NEAUD: JOURNAL (4) LES RICHES HEURES (EGO COMME X)

Suomessa tuntemattoman Fabrice Neaud'n töitä oli esillä Hôtel Saint-Simonissa.

► laajasti levitetty menestysanimaatiokin. Tolkutomaan tahtiin sarjakuva-albumia sylkenyt Joann Sfar on saavuttanut arvostusta sukupolvensa *auteurina* – siinä määrin, että hänet päästettiin ohjaamaan elokuva Ranskan Matti Nykäsestä Serge Gainsbourgista.

Sukupolven kellokkaiden takana on kuitenkin aina muitakin. Toissa vuosikymmenen murroksen merkittävimmät tekijät ovat jo saaneet arvostusta ja suosiota. On toisten näkökulmien ja erikoisempien nostojen aika.

Angoulêmen festivaalilla ilmiö näkyi näyttelyssä. Tapahtuman keskeiset näyttelyt paneutuivat 1990-luvulla aloittaneisiin, hiukan varjoon jääneisiin tekijöihin.

Enkeli piirtäjäksi

Vankin todiste 1990-luvun sukupolven hyväksymisestä osaksi ranskalaisen sarjakuvan jatku-moa saatiin viime vuonna, kun suuren yleisön heikosti tuntema Blutch (oikealta nimeltään Christian Hincker) sai grand prix'n. Blutchin sarjakuvista kenties parhaiten tunnetaan Pikku Niken jalanjäljissä asteleva Petit Christian ja huumoriltaan häijympi Blotch. Kumpaakin on julkaistu parin albumin verran.

Piirtäjänä Blutch (s. 1967) on lennokkaan sulokkaasti sivellintään heilutteleva enkeli, jonka vaikutus nuorempiin piirtäjiin on ilmeinen. Esimerkiksi Craig Thompsonin *Blankets* ja Frederic Peetersin albumit näyttäisivät kovin erinäköisiltä ilman hänen vaikutustaan.

Angoulêmessä Blutchilta oli esillä näyttely, joka korosti kummallisesti taiteilijan usein seksiväritteisiä piirroksia. Sarjakuva jäi täysin

huomiotta, yhtä *La Volupté*-albumin luonnosta lukuun ottamatta. Syynä on periaate: Blutch vastustaa sarjakuvavivujen ripustamista museoiden seinille. Kyse ei siis ollut palkitun teosten retrospektiivistä, mutta ei myöskään tilaan varustavien suunnitellusta kunnon näyttelystä – kunhan oli kuvia esillä.

Vallaton Fabio

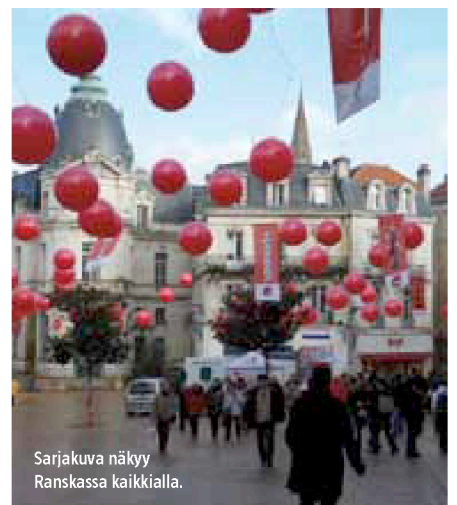
Yksi 1990-luvun murroksen jalkoihin jääneistä taiteilijoista oli Fabio (Viscogliosi). Fabio piirsi 1990-luvun lopussa hervottomia faabeleita *Seuil*- ja *L'Association*-kustantamoille, mutta on sitemmin toiminut etupäässä kuvittajana ja tehnyt jokusen lastenkirjan. Kertojana usein sanattomia sarjakuvia tekevä Fabio on perinteinen muttei tippaakaan tylsä. Hänen tarinoissaan on roppakaupalla ilkeäkurisummaa.

Angoulêmen näyttelyssä oli esillä originaaleja Fabion sarjakuvista. Erityisesti näyttely paneutui taiteilijan maailman surrealististen piirteiden esittelyyn. Näkökulma korostui yllättävästi: näyttelyä hallitsi kaksi herkkullisen omituista veistosta.

Omaelämäkerrallisen sarjakuvan mestari

Näyttelyistä lähinnä perinteistä sarjakuvanäyttelyä oli Fabrice Neaud'n retrospektiivi tunnelmallisessa Hôtel Saint-Simonissa.

Suomessa täysin tuntematon Neaud on omaelämäkerrallisen sarjakuvan mestari, joka on käsitellyt neljässä *Journal*-kirjassaan muun muassa seksuaalista identiteettiään ja pikkukaupunkien homofobiaa. Neaud eroaa monis-

Sarjakuva näkyy Ranskassa kaikkialla.

Yleisö syventyy kirjoihin palkittujen teiltä.

ta omaelämäkerrallisen sarjakuvan tekijöistä huolitellulla piirrosjäljellä. Spontaaniuden ja viivan elävyyden sijaan hän korostaa yllättäviä kuvakulmia ja hallittuja sivusommitelmia.

Hotell Saint-Simonin näyttelyssä korostui korostamattakin Neaud'n sarjakuvien roisi puoli. Pornografiseksi luokitellut piirrokset oli koottu erilliseen, valkoisella liinalla muusta näyttelystä erotettuun tilaan. Seksuaalisuus on olennainen osa Neaud'n tuotantoa, mutta lasten ja herkkien sielujen varjeleminen paradoksaalisesti ylipainottaa tätä puolta hänen sarjakuvissaan.

Entä tulevaisuus?

Eikä siinä kaikki. "Ysikymmenlukulaisilta" nähtiin tämän vuoden Angoulême'ssa myös Jochen Gernerin ja Fienne Lécroartin pikku näyttelyt sekä Frémokin *Match de Catch à Vielsalm* -albumihankkeesta koostettu näyttely, jossa kustantamon taiteilijat olivat tehneet sarjakuvia yhteistyössä kehitysvammaisten kanssa.

Ranskankielisen sarjakuvan uusi aalto on siis tehnyt perinpohjaisen läpimurron. Mutta entä tulevaisuus? Siinäpä se. Useimpina Angoulême'n vuosina ammattilaiset ovat nostaneet esiin teoksia, jotka on "syytä lukea". Baareissa on keskusteltu uutuuksista ("Oletko jo nähnyt...") ja ihasteltu tolkuutoman hienoa yksituisia näytelyä, jonka innokkaimmat ovat ehättäneet katsoa moneen kertaan.

Tänä vuonna moiseen ei ollut tarvetta. Vaihtoehdosta on tullut valtavirtaa, ja entinen energisyys on hävinnyt.

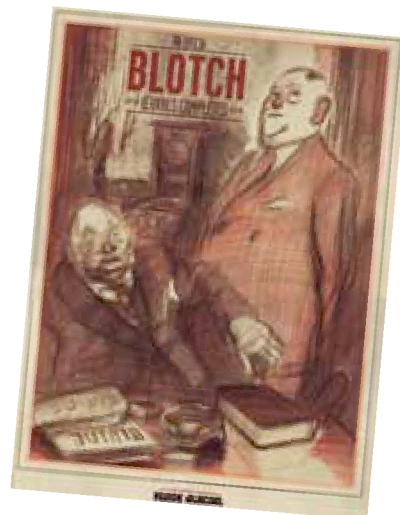
On uuden vallankumouksen aika. ●

Kyllä hauskaa olla pitää.

BLUTCHIN TUOTANTOA

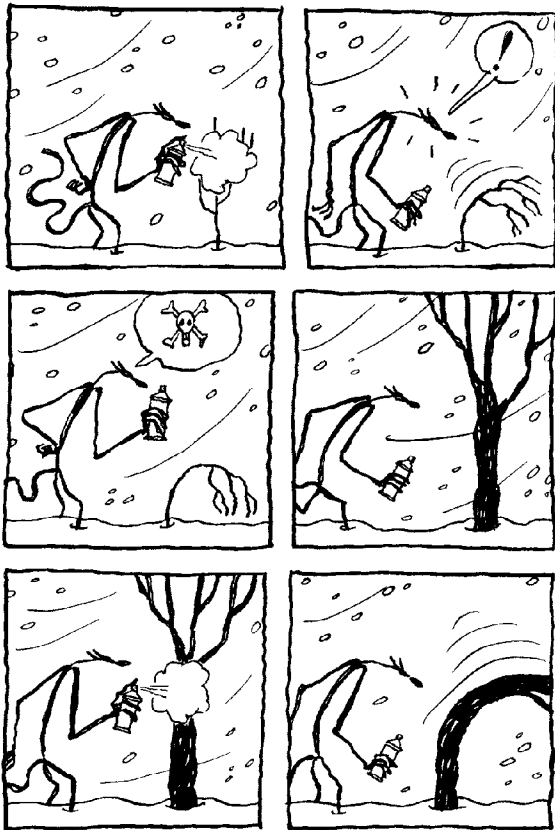
- Waldo's Bar (Fluide Glacial, 1993)
- Mademoiselle Sunnymoon (Fluide Glacial, 1993)
- Sunnymoon tu es malade, (L'Association, 1994)
- Lettre Américaine (Cornélius, 1995)
- Mitchum 1-5 (Cornélius, 1996-1999 ja yhtenä kokoelmana 2005)
- Le Petit Christian 1-2 (L'Association, 1998 ja 2008)
- Péplum (Cornélius, 1998)
- Rancho Bravo (Fluide Glacial, 1998; Jean-Louis Capronin kanssa)
- Blotch 1-2 (Fluide Glacial, 1999 ja 2000, yhtenä kokoelmana 2009)
- Le Pacha (Seuil, 1999; Fabio Viscogliosin kanssa)
- Vitesse moderne (Dupuis, 2002)
- Mish Mash (Cornélius, 2002)
- Total Jazz, histoires musicales (Le Seuil, 2004)
- C'était le bonheur (Futuropolis, 2005)
- La Volupté (Futuropolis, 2006)
- La Beauté (Futuropolis, 2008)

Blutchin piirrosjälki on tunnelmallista.

Luonnonsuojelua eurooppalaiseen malliin.

FABIO VISCOSLIOSIN TUOTANTOA

L'oeil du chat (Seuil, 1995)

Au coeur du monde

(L'Association, 1995)

Du plomb dans l'aile

(Seuil, 1996)

Morte saison pour les poissons

(Seuil, 1998)

Le Pacha (Seuil, 1999;

Blutchin kanssa)

Roulette 1-2, (Cornélius,

1998 ja 1999)

L'Association julkaisi Fabiolta tammikuussa jättimäisen Da Capo -kokoelman, jossa on Seuilin 1990-luvulla julkaisemat albumit Le Pachaa lukuun ottamatta.

Lisäksi Viscogliosi on kuvittanut pari piirroskokoelmaa ja lastenkirjoja sekä tehnyt levyjä omalla nimellään ja The Married Monk -yhtyeen kanssa.

FABIO: L'OEIL DU CHAT (SEUIL)

SARJAKUVA PÄRJÄÄ LAMASSAKIN

Koko 2000-luku on ollut tasaisen nousun aikaa ranskalaiselle sarjakuvateollisuudelle. Hurjimpina vuosina sekä nimikkeiden että myynnin kasvu on ollut melkoista. Lehdet ovat kirjoittaneet – vuodesta toiseen – tolkuttomasta ylittuonnosta ja kuplasta, joka on pulkeamaisillaan.

Edes maailmanlaajuinen lama ei ole kuitenkaan saanut taltutettua ranskalaisen sarjakuvan pöyhötä. Se näkyy olevan pysyvä sairaus, jonka kanssa on opittava elämään.

Vuonna 2009 ranskalaiset sarjakuvamarkkinat kasvoivat Ranskan sarjakuvatoimittajajärjestön (ACBD) kokoamien tilastojen mukaan yhä, tosin "vain" 2,4 prosentin verran. Vuosien 2007 ja 2008 myynnin kasvun lisäksi markkinat kasvoivat myös nimikkeiden osalta. Vuonna 2009 julkaistiin 4 863 eri albumia, joista uutuustuotteita oli 3 599 kappaletta.

Kokonaisuudessaan puhutaan 320 miljoonan euron bisneksestä. Muun teollisuuden tavoin myös sarjakuvateollisuus on kovin keskittynyt. Yhdeksän alan merkittävintä yritystä tuottaa 60 prosenttia nimikkeistä. Kustantajia ACBD listaa sentään 288 kappaletta.

Sarjakuvavuoden myynnillinen pelastaja oli uusi Asterix-albumi. Asterixin ja Obelixin syntymäpäivä – Kultainen kirja. Klassikko-sarjakuvasta ilmestyi uusi albumi sarjan 50-vuotisjuhljen kunniaksi. Vaikka sarja ei ole tätä nykyä edes lähellä edes Uderzon 1980–90-lu-

vuilla yksinään tekemien tarinoiden tasoa, sitä myydään silti vanhasta muistista kelpo määriä.

Uudesta albumista otettiin Ranskassa 1 200 000 kappaleen painos. Tähän mennessä sitä on kuitenkin ACBD:n tilastojen mukaan myyty "ainoastaan" vähän yli 500 000 kappaletta, joten kaupattavaa riittää.

Kaikkiaan Asterix-albumeja on myyty yli 326 miljoonaa kappaletta ja käännetty 107 kielelle tai murteelle.

Muita vuoden 2009 menestysteoksia olivat muun muassa Jean Van Hammen René Sternin ja Chantal de Spiegeleerin uusi Blake ja Mortimer -albumi, Titeuf-piirittäjä Zepin eroottinen *Happy Sex*, Masashi Kishimoton *Naruto* ja Tomen ja Janryn uusi Pikku Piko.

Vaikka ranskalaisilla sarjakuvamarkkinoilla pärjää perinteisen huumori- ja seikkailusarjakuvan lisäksi tusinamanga, myös aikuisille suunnattu sarjakuva pitää pintansa – jopa taloudellisessa mielessä.

Tässä ensipainoksia eräille huomionarvoisille albumeille vuonna 2009:

François Bourgeon: *Les Passagers du vent* 6 (12 bis) 250 000 kpl

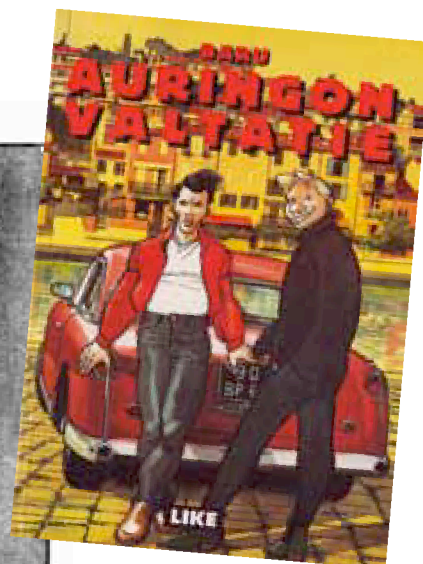
Enki Bilal: *Animal'z* (Casterman) 180 000 kpl

Jacques Tardi: *Putain de guerre* 2 (Casterman) 120 000 kpl

Manu Larcenet: *Blast* (Dargaud) 70 000 kpl

Claire Bretécher: *Agrippine* 8 (Dargaud) 70 000 kpl

VILLE HÄNNINEN

Baru voitti Angoulêmen pääpalkinnon

Eloisan kauniisti piirtävän Barun erityinen vahvuus piilee henkilölahjoissa. Hänen albumiensa nuoret miehet ovat elinvoimaisia, persoonallisia ilmennyksiä, joita ei voi typistää yhteen tai kahteen luonteenpiirteeseen. Barun tarinat käsittelevät usein hänen nuoruut-

VILLE HÄNNINEN

